

ση τὸ κεφάλι ὅταν ἀδειανὴ κολοκίθα. Νά τί πράγματα μαθαίνουν ἐς τὴν ξενιτειά, Μέμμο!

— Ἀλήθεια. Καὶ ἂν μαθητευθῇ πῶς σὺ ἐσκότωσες τὸ γουρούνι, θὰ σέ καταμηνύσουν καὶ ὁ Ὀρσ' Ἀντώνης δὲν θὰ θελήσῃ νὰ εἰπῇ ἓνα λόγο εἰς τοὺς δικαστάς, οὔτε τὸν δικηγόρον θὰ πληρώσῃ. Τὸ καλὸν εἶναι ποῦ δὲν σέ εἶδε κανεὶς, καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ἀγίας Ἀρνής δὲν φοβᾶσαι νὰ πάθῃς τίποτε. »

Μετὰ βραχεῖαν σύσκεψιν, οἱ δύο ποιμένες συνεπέραναν ὅτι τὸ φρονιμώτερον ἦτο νὰ ρίψωσι τὸν χοῖρον εἰς τινὰ χαράδραν καὶ τοῦτο ἔπραξαν παραχρῆμα, ἀφ' οὗ προηγουμένως, ἐννοεῖται, ἐκάτερος ἐπρομηθεύθη διὰ νὰ ψῆσῃ εἰς τὴν ἐσχάραν ὀλίγα κομμάτια ἐκ τοῦ κρέατος τοῦ ἀθώου ἐκείνου θύματος τοῦ μίσους τῶν Δέλλα Ῥέββια καὶ τῶν Βαρρικίνη.

[Ἔπεται συνέχεια.]

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑΣ ΠΑΡ ΕΛΛΗΣΙΝ Γ'

1800-1821

Ὁ μαρκήσιος de Queux de Saint-Hilaire ἀντιγράψας τὸν Παρνίκαν, παρανόησαντα τὸν Βερβιτσιώτην, τρίτην μὲν τὴν χρονολογικὴν σειρὰν, πρώτην δὲ τῆς περιόδου ταύτης ἑλληνικὴν ἐφημερίδα ἀνέγραψεν Ἀστυκὴν τινὰ, ἧς χρόνον μὲν ἐκδόσεως ὥρισε τὸ 1802, τόπον δὲ τὴν Κέρκυραν.

Περὶ τῆς ἐφημερίδος ταύτης οὐδὲ που ἄλλοθι ἐτύχομεν σημειώματι, ἅτε μηδαμῶς τοιαύτης τινὸς ἐφημερίδος ἐκδοθείσης ἑλληνιστί.

Τῷ 1802 ἰδρύθη ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ τοῦ Μαρίου Πιέρη καὶ τοῦ Α. Μουστοξίδου ἐφημερίς ὑπὸ τὴν τίτλον *Gazzetta Urbana*, ἧς ἡ ἐκδοσις ἤρξατο κατὰ μάρτιον τοῦ ἔτους ἐκείνου, καὶ ἦτις, ἰταλιστὶ γραφομένη, ἦν μᾶλλον ἡθικὸν καὶ φιλολογικόν, ἢ πολιτικόν φύλλον, καθ' ὃ πληροφορεῖ ἡμᾶς αὐτὸς ὁ Μάριος Πιέρης, ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ αὐτοῦ (τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ ἐκδόσεως τοῦ 1850 τ. Α. σ. 79.)

Ὁ κ. Π. Λάμπρος, καίπερ μὴ ἔχων ὑπ' ὄψει τὴν αὐτοβιογραφίαν ταύτην τοῦ Πιέρη, δὲν ἀπέστη τοῦ ἀληθοῦς ἐν τῷ ὀρισμῷ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἤρξατο ἡ τοῦ φύλλον τοῦτου ἐκδοσις, ἀλλ' ἐκ συνδυασμοῦ τῶν ἡμερομηνιῶν δύο φύλλων τῆς ἐφημερίδος ταύτης, ἅτινα νῆμοίρησε νὰ ἴδῃ, ὥρισεν ἀκριβῶς τὸν χρόνον τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς, γράψας ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ «περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς τυπογραφίας ἐν Ἑλλάδι», ἣν διὰ τῆς *Χρυσῆς Βίβλου* ἐδημοσίευσεν, περὶ τῆς ἐφημερίδος ταύτης τάδε, «*Gazzet-*

ta Urbana, Corfù. Nella stamparia di Corfù, con permissione. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (1802) ἤρξατο ἐβδομαδιαίως ἐκδιδομένη ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον, ἐφημερίς, τῆς ὁποίας ἀγνώστου ἀκριβῶς ἐξεδόθη ὁ πρῶτος ἀριθμὸς. Ἄν ὅμως κρίνωμεν ἐκ δύο φύλλων, ἅπερ εἶδον, ἦτοι τῶν ἀριθμῶν VI καὶ XI, φερόντων ἡμερομηνίαν, τοῦ μὲν 19 ἀπριλίου, τοῦ δὲ 24 μαΐου, ὁ πρῶτος ἀριθμὸς πρέπει νὰ ἐδημοσιεῖται τὴν 15 μαρτίου. Ἡ ἐφημερίς αὕτη ἠκολούθησεν ἐκδιδομένη καὶ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1803».

Ἐκ τούτων κατὰδηλον ὅτι οὐδαμῶς Ἑλληνικὴ ἐφημερίς ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀστυκὴ ἐδημοσιεῖται τῷ 1802, καὶ ὅτι ὁ Βερβιτσιώτης, γράφων ἐν τῇ *Παρδῶρα* (τόμ. Η' σ. 367), «εὐρίσκομεν τότε τὸν Πιέρην ἐπανελθόντα τὸ 1802 ἔτος εἰς Κέρκυραν μέλος εἶδους τινὸς ἀκαδημίας, ἐπονομαζομένης *ἐταιρία τῶν γιλιων*, καὶ θεμελιωτὴν μετὰ τοῦ τότε δεκαπενταετοῦς Μουστοξίδου τῆς Ἀστυκῆς Ἐφημερίδος,» καὶ ὑπ' ὄψει ἔχων ἀναγνώστας Ἑλληνας, ἐξελλήνισε τὸ τῆς *Gazzetta Urbana* ὄνομα· ἐκ τούτου δὲ πλανηθεὶς ὁ κ. Μ. Παρνίκας ὑπέθετο ἐφημερίδα ἑλληνικὴν Ἀστυκὴν ὀνόματι, ἐκδιδομένην ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἣν πλάνην καὶ τῷ Queux de St. Hilaire μετέδοτο. Ἐντούτοις ἂν τὰ περὶ Ἀστυκῆς προήλθον ἐκ τῆς ἐξελληνίσεως τοῦ ὀνόματος τῆς *Gazzetta Urbana* δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι καὶ οὐδεμία ἑλληνικὴ ἐφημερίς ἐξεδίδετο ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἀφ' οὗ μάλιστα τὴν ὑπαρξὴν τοιαύτης διδασκόμεθα ἐξ ἀσφαλῶν πηγῶν. Οὕτως ἐκ τῶν τῇ 14 αὐγούστου τοῦ 1812 ὑπὸ τοῦ Μ. Δ. Σχινᾶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὴν σύνταξιν Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου ἐπισταλέντων, συνάγομεν ὅτι μετὰ τὴν Ἐφημερίδα τῶν Μαριδιῶν ἐξεδόθη ἐτέρα ἐν Κερκύρᾳ, ἧτις ἦν πλήρης ἰταλισμῶν· ἰδοὺ ἐπὶ λέξει τί περὶ τούτου ὁ Σχινᾶς ἔγραφε, «μόλις πρὸ εἰκοσιν ἡδὴ ἐνιαυτῶν ἔλαβεν ἀρχὴν, ἀλλὰ καὶ ἔπαυσε μετ' ὀλίγον νὰ ἐκδίδεται εἰς Βιένναν πολιτικὴ ἐφημερίς εἰς γραικικὴν γλῶσσαν. Πρότινος ἡδὴ καιροῦ ἐκδίδεται καὶ εἰς Κέρκυραν ἄλλη ὁμοία, γέμουσα ὅμως κατὰ δυστυχίαν ἀπὸ πολλοὺς ἰταλισμοὺς» (Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου 1812 σελ. 375).

Σὺν τῇ ἐνάρξει τοῦ 1811 ἀνεφάνη ἐν Βιέννῃ «Ἑρμῆς ὁ Ἀόριος, ἡ φιλολογικαὶ ἀγγελία ὑπὸ Ἀνθίμου Γαζῆ ἐκδιδόμενα ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας, ἐκ τῆς τυπογραφίας τοῦ Ἰωάνν. Βερθολ. Τζβεκίου, πρῶην Βενδόττου.»

Τὸ φιλολογικόν τοῦτο περιοδικόν ἐξεδίδετο δις τοῦ μηνός, καὶ συνεκροτεῖτο ἐκ δύο τυπογραφικῶν φύλλων εἰς 8, ἐτιμᾶτο δὲ γρ. 15 ἐτησίως ἢ 7 1/2 καθ' ἐξάμηνον.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν

ἐκείνην τὸ ἰσπανικὸν δίστυλον ἐτιμᾶτο γρ. τεσσάρων, ἡ ἐτήσιος τοῦ *Λογίου Ἑρμοῦ* συνδρομὴ ἀντιστοίχει πρὸς δίστ. 3 καὶ 75/100 ἥτοι πρὸς ν. ἀργ. δρ. 20.

Τὸν σκοπὸν τῆς ἐκδόσεως τοῦ φύλλου τούτου ἐνέφαινε μὲν τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λόγιον, «πᾶσα τέχνη καὶ παιδεία τὸ προσλεῖπον βούλεται τῆς φύσεως ἀναπληροῦν καὶ τῆς ἀποστάσεως φύσεως τὸ παρεφθαρμένον διορθοῦν» (Ἀριστ. πολιτ. ζ'), ὅπερ ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ ἀριθμῷ ἀνεγράφη, ἀνέπτυσσε δὲ καὶ διεσαφηνίζεν ἡ εἰδήσεις, ἥτοι ἡ εἰσαγωγή, ἡ ἀντὶ προγράμματος ἐν τῷ πρώτῳ φύλλῳ τεθεῖσα, καὶ ἔχουσα ὥδε, «ἡ παρούσα φιλολογικὴ ἐφημερίς λαμβάνει ἤδη κατὰ πρῶτον ἀρχὴν διὰ προτροπῆς καὶ ἀναλωμάτων ἐν μέρει τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ νεοσυστηθείσης φιλολογικῆς εταιρίας τοῦ ἑλληνικοῦ Λυκείου, τῆς ὁποίας ὁ σκοπὸς εἶναι εἰς τὸ νὰ διδῇ εἰδήσεις φιλολογικὰς, ἀναφερομένας εἰς τὰς γνώσεις τῶν ἐπιστημῶν καὶ μαθησέων, εἰς τὰς παρατηρήσεις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, εἰς τὴν παραλληλίαν τῶν φράσεων καὶ ἰδιωμάτων τῆς νεωτέρας μετὰ τῆς παλαιᾶς καὶ εἰς τὸν καθαρισμὸν αὐτῆς τῆς νεωτέρας, εἰς τὰς εἰδήσεις τῶν νεοφανῶν βιβλίων ὅσα ἔχουσι σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, εἰς τὰς νέας ἐφευρέσεις τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν, γεωγραφίαν, ἱστορίαν, χρονολογίαν, οἰκονομικὴν, καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα, συντείνοντα εἰς τὴν πρόοδον τῶν μαθησέων.»

Ἡ τοῦ προγράμματος τούτου ἐπιδιώξις, ἰδίᾳ ἐν τοῖς ἀφορῶσι τὸν καθαρισμὸν τῆς νεωτέρας γλώσσης, προῦκάλεσε γλωσσικὰς λογομαχίας καὶ ἐριστικὰς συζητήσεις, ἀπασχολούσας τοὺς ἐν τοῖς τότε χρόνοις λόγιους, οἵτινες αὐτὸ τοῦτο κατώκαρρα ἐνέπεσαν εἰς τὸ περὶ καθαρισμοῦ τῆς νεωτέρας γλώσσης ζήτημα καὶ κατέκλυταν, ὡς εἰπεῖν, τὸ γραφεῖον τοῦ *Λογίου Ἑρμοῦ* δι' ἀνωγύμων διατριβῶν καὶ ἐπιστολῶν, ἐξ οὗ καὶ ἡναγκάσθη ὁ τούτου ἐκδότης, ἀρχομένου τοῦ β' ἔτους τῆς τοῦ Α. Ἑρμοῦ ἐκδόσεως νὰ δηλώσῃ, ὅτι «ὁ Λόγιος Ἑρμῆς εἰς τὸ ἔξῃς δὲν δέχεται ἀνωγύμους διατριβὰς καὶ ἐπιστολάς, ἀλλὰ μῆτε σκανδαλώδεις καὶ ἐριστικὰς συζητήσεις.» Ἡ δὲ λωσις ὅμως αὕτη δὲν ἐχειραφύτησεν Ἑρμῆν τὸν *Λόγιον* τῆς ἐκουσίου δουλαγωγίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἀφορῶσι τὸν καθαρισμὸν τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης, ἐφ' ᾧ προῦκάλεσε ζωηρὰν ἐπίκρισιν τοῦ Ι. Ρίζου Νερούλου, ὅς, κατὰ τὸν Θεόδωρον Νέγγρη, «βλέπωντας ὅτι ἡ γλωσσικὴ λογομαχία, ὅπου καταδικάσθησαν οἱ προκομμένοι τοῦ γένους νῆναι, τώρα χρόνια, πεσμένοι κατακέφαλα, δὲν κατώρθωσε νὰ μᾶς φέρῃ ὕστερον ἀπὸ τὴν σύγκρουσιν τῶν ἀπ' ἐναντίας φρονημάτων, τὸ φῶς τῆς ἀλήθειας, καὶ ἀνυπόμονος νὰ τοὺς ἰδῇ νὰ στρέψουν τὸν νοῦν εἰς τίποτ' οὐσιωδέστερα, ἀναγ-

κάσθηκε νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸ τὸ δραστήριον μέσον» (ἴδε προλεγ. τῶν κορακιστικῶν).

Ἐν τῷ πονηματικῷ τούτῳ, ἐπιγεγραμμένῳ μὲν «κορακιστικά, ἡ διόρθωσις τῆς ῥωμαϊκῆς γλώσσης, κομψοῖα εἰς τρεῖς πράξεις διαιρεμένη ὑπὸ τοῦ λογίου καὶ εὐγενοῦς κ. Ἰκωῶδου Ρίζου, μεγάλου ποστελνίκου,» ἐκτυπωθέντι δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει «ἐν τῷ εἰς Μαχμουτπασάχανι ἑλληνικῷ τυπογραφείῳ ἐν ἔτει 1813,» ὁ Νερούλος εἰσάγει Σωτῆρι τινα, καὶ Αὐγουστὴν εἰς Σωτῆριον καὶ Αὐγουστον μετονομασθέντας διαλεγομένους ἐν κεκαθαρμένῃ κατ' αὐτὸς γλώσσῃ καὶ μέχρι τοῦ γελοίου χωροῦντας ἐν τῷ μεταπλάττειν τὰς λέξεις τῆς λαλουμένης γλώσσης, ἐν τῷ προσώπῳ δ' αὐτῶν κατεριωνεύεται ὁ Νερούλος Ἑρμοῦ τοῦ *Λογίου* μετὰ δριμύτητος καὶ πικρίας. Ἰδέαν τούτου παρέχουσι πῶς οἱ λόγοι τοῦ ἐν τῇ κομψοῖα ταύτῃ Σωτῆρι πρὸς τὸν Αὐγουστὴν, ἀνκαλύψαντα τὸ καμπύρην παρὰ γόμενον ἐκ τοῦ καμπύλος, καμπυρός, πρὸς ὃν ὁ Σωτῆρις λέγει· «Ἄ φέρε ὑγεία σου (ἥτοι ἄφεριμ γειά σου)· μεγάλη ἀνακάλυψις! τοῦτο βεβαίως καταχωρηθῇ θέλει εἰς ἡτρίον Λόγιον Ἑρμοῦ· γραψὸν ἐπιστολὴν εἰς τὸν ἐκδότην τούτου, κ' αὐτὸς τὴν τυπώσῃ καὶ τὴν σχολιάσῃ θέλει. Σὺ μὲν εὖρες αὐτὴν τὴν λέξιν, ἀμμή κ' ἐγὼ δὲν κάθημαι ἀργός. Ἡ σούρδισις, ἥτοι διάρροια ἐφάνη εἰς ἐμὲ ὅτι εἶναι λέξις ἑλληνική· τὴν ἐπίεσα, τὴν ἐμυρίσθην ἀπ' ὧδε, τὴν ἐμυρίσθην ἀπ' ἐκεῖ, καὶ τέλος πάντων τὴν κατάλαβα. Ἡ σούρδισις ἐχυδαίσθη ἀπὸ τὴν λέξιν σούρδισμός, τὴν σημαίνουσιν, τὸ μὴ καθαρῶς διαλέγεσθαι καὶ ἑλληνίζειν· καὶ μεταφορικῶς λέγεται καὶ εἰς τὴν διάρροϊαν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ τὸν βαρβαρισμὸν καὶ σολοικισμὸν τῆς κοιλίας· καὶ καθὼς λέγομεν τὴν φλυαρίαν λογοδιάρροϊαν, οὕτω καὶ τὴν κοιλιακὴν διάρροϊαν ἀντιστρόφως ὀνομάζομεν κοιλιοσούρδισμόν.» (κορακιστικὰ σελ. 8).

Καίτοι ταῦτα καὶ τούτων χείρονα ἐν τοῖς κορακιστικαῖς περὶ Ἑρμοῦ τοῦ *Λογίου* ἔγραψεν ὁ Νερούλος, δὲν ἔλλειψεν ὅμως ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις ν' ἀποδώσῃ αὐτῷ δικαιοσύνην καὶ ἀνομολογήσῃ τὰς ὑπηρεσίας ἃς εἰς τὸ ἔθνος παρέσχεν· ὅθεν ἐν τῷ *Cours de litterature grecque moderne* ἐπαινεῖ τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν μάθησιν τῶν συντακτῶν τοῦ τε *Λογίου Ἑρμοῦ* καὶ τοῦ ἐν Βιέννῃ ἐπίσης ἐκδιδόμενου *Ἑλληνικοῦ τηλεγράφου*, τὴν δὲ γλώσσαν ἐν ἣ ἐγράφετο ἀμφότεραι αἱ ἐφημερίδες αὗται λέγει «σαφῆ, γλαφυρὰν καὶ ἄπταιστον.»

Ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Ἀνθίμου τοῦ Γαζῆ τετραετίαν διήνυσσε τὸ περιοδικὸν τοῦτο, κατὰ ποικίλων προσκόπτων δυσχερειῶν, ἐξ ὧν αἱ οἰκονομικαὶ σπουδαίως ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς τύχης αὐτοῦ. Τούτων ἕνεκα κατὰ μὲν τὸ Δ' ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ ἔτος ὁ ὄγκος αὐτοῦ, βαθμηδὸν ἐλαττούμενος περιωρίσθη εἰς 144 σελίδας, ἥτοι

εἰς τὸ τρίτον σχεδὸν τοῦ ἀρχικοῦ ὄγκου, κατὰ δὲ τὸ Ε' διεκόπη ἡ ἐκδόσις του.

Τὴν διακοπὴν ταύτην ἀποδίδωσιν ὁ Α. Π. Βρετὸς εἰς τὴν ἐκ Βιέννης ἀπομάκρυνσιν Ἀνθίμου τοῦ Γαζῆ, ἀλλ' ἡ πληροφορία αὕτη εἶνε ἀνακριβής. Τὸ σῶμα Ἐρμοῦ τοῦ Λογίου τοῦ ἐκδοθέντος τῷ 1814 ἀπαρτίζεται ἐξ ἑπτὰ φυλλαδίων· ἐάν, ὡς λέγει ὁ Βρετὸς, ἐξεδόθησαν μόνον τὰ τετράδια τοῦ ἱανουαρίου καὶ φεβρουαρίου μηνός, τότε, ἀφ' οὗ ὁ Ἐρμῆς ὁ Λόγιος ἐξεδίδετο δις τοῦ μηνός, ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν διὰ τὸ 1814 τέσσαρα μόνον τετράδια καὶ ὄχι ἑπτὰ. Ἄν ἡ πληροφορία τοῦ Α. Π. Βρετοῦ ᾖ ἀληθής, ἔπρεπε νὰ ἐπείλθῃ ἀποτόμως ἡ διακοπή, ἀντὶ ταύτης ὅμως ἔχομεν τὸ ζ' φυλλάδιον, κλειόμενον ὑπὸ πῖνακος τῶν περιεχομένων καὶ καταλήγον διὰ τῆς ἐπικλήσεως, «προσκληοῦνται καὶ διὰ τὸ ἐρχόμενον εἰς συνδρομὴν, ὅσοι φιλοπάτριδες καὶ φιλόκαλοι,» τῆς ἀρμοζούσης εἰς τὸ τελευταῖον τοῦ ἔτους φυλλάδιον. Φκίνεται ὅτι ὁ Α. Π. Βρετὸς γράφων τὴν περὶ τούτου ἐν τῇ Νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ αὐτοῦ σημειώσιν δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψει Ἐρμοῦ τὸν Λόγιον τοῦ 1814, διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτοῦ περὶ ἐκδόσεως κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο μόνον τῶν τετραδίων τοῦ ἱανουαρίου καὶ φεβρουαρίου. Ἄν εἶχε τὸ σῶμα τοῦτο ὑπ' ὄψει, θὰ ἔβλεπεν ἐν σελ. 141 τοῦ ζ' τεύχους δεδημοσιευμένην ἐπιστολὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Βασιλείου πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς σχολῆς τῆς Χίου μνηολογημένην τῇ 1 Νοεμβρίου 1814 καὶ θὰ ἐσκέπτετο ὅτι πέρα τῆς 1 Νοεμβρίου 1814 παρέτεινε τὸν βίον τὸ περιοδικὸν τοῦτο.

Ἡυκρητημένης ἐλεγχομένης διὰ τούτων τῆς σημειώσεως τοῦ Α. Π. Βρετοῦ, ἀπομένει ὡς ὀρθότερα ἢ ἡμετέρα ὑπόθεσις, ὅτι ἡ διακοπὴ τῆς ἐκδόσεως Ἐρμοῦ τοῦ Λογίου προήλθεν ἐξ ἀτροφίας.

Λέγοντες τοῦτο δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι μόνος λόγος τῆς διακοπῆς ᾖ ἡ οἰκονομικὴ δυσχέρεια· ἴσως καὶ ἄλλα αἷτια συνέβηλον εἰς τὴν διακοπὴν ταύτην, ἀλλὰ τὸν κυριώτατον κτύπον κατὰ τῆς ἐκδόσεως Ἐρμοῦ τοῦ Λογίου ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Ἀνθίμου τοῦ Γαζῆ ἐπήνεγκον πάντως οἰκονομικαὶ στενοχωρίαι προσελθοῦσαι πάντως ἐκ περιστολῆς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συνδρομητῶν αὐτοῦ.

Ἰνα ἡ βιώσιμον φύλλον τι, ἰδίᾳ δὲ περιοδικόν, οἷος Ἐρμῆς ὁ Λόγιος, ἀπαρτιτῆτως ἀναγκαῖα ἢ ἐν αὐτῷ πολυχειρία, ἥτοι ἢ ἐν αὐτῷ συνεργασία ὡς οἶόν τε πλείονων λογίων, ἵνα μὴ μονότονος καὶ κατ' ἀκολουθίαν φορτικὴ τοῖς ἀναγνώσταις ἀποβῇ ἢ ὑπ' ἐνὸς ἀνδρὸς διαπραγματεύσεις ποικίλων θεμάτων. Ὅσῳ ἐγκυκλοπαιδικὸς ὑποβῇ ὁ ἐνιαῖος συντάκτης περιοδικοῦ τινος, ἀδύνατον νὰ παραμυθευθῇ μετ' ἴσης ἐπιτυχίας τὰ διάφορα θέματα, ὧν κατ' ἀνάγκην ἐπιληφθήσεται πρὸς ποικιλίαν τῆς ὕλης τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδι-

δομένου περιοδικοῦ. Τὴν ἐν τούτῳ ἔλλειψιν Ἐρμοῦ τοῦ Λογίου ὑποσημαίνων ὁ Νερούλος, εἰσάγει ἐν τοῖς κορακιστικοῖς (σελ. 11) τὸν Αὐγουστῆν, λέγοντα πρὸς τὸν Σωτῆρι. «βεβαίως τὸν ὑποχρεώσιν θέλεις, ἀπὸ στείλης εἰς αὐτὸν αὐτὰς τὰς ἰδικὰς σου ἀνακαλύψεις· διότι ὅσον προχωρεῖ ὁ Λόγιος Ἐρμῆς, τόσον φαίνεται ὅτι στερεῖται, καὶ πότε ὁ ἐκδότης τὸν πρίσκει μὲ τὰ ἰδικὰ του σχόλια, πότε τὸν παραγεμίζει μὲ μίαν καὶ μόνην σχοινοτενῆ ἐπιστολήν.» Τοῦτ' αὐτὸ ὑπεδείκνυν ὁ Μ. Δ. Σχινᾶς εἰς τὴν σύνταξιν Ἐρμοῦ τοῦ Λογίου, ἐν τῇ προμνησθείσῃ ἐπιστολῇ αὐτοῦ γράφων, ἡ φιλολογικὴ (ἐφημερίς) ἔχει πολυχειρίας χρεῖαν, καὶ εἰν' ἔργον πανεπιστήμονος ἐταιρίας· καθότι ποτὲ ὁ αὐτὸς δὲν εἶναι συγχρόνως καὶ καλὸς ποιητής, καὶ πολυμαθὴς ἱστορικός, καὶ ἐπιτήδειος ῥήτωρ, καὶ γεωμέτρης ἄριστος, καὶ ἐπιδέξιος χημικός, καὶ μηχανικός ἔμπειρος, καὶ μὲ συντομίαν μέγας φιλόσοφος πανεπιστήμων καὶ πάντεχνος» (Ἐρμοῦ τοῦ Λογίου 1812 σελ. 374). Τοῦτο κατεῖδε καὶ αὐτὸς ὁ ἰδρυτὴς Ἐρμοῦ τοῦ Λογίου, ὃς ἐκ τῶν πραγμάτων πεισθεὶς ὅτι ἡ αὐθόρμητος τῶν λογίων συνεργασία εἶνε τυχαῖόν τι, ἐφ' οὗ δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ ὁ ἐκδότης περιοδικοῦ, ἐν προκηρῶν αὐτοῦ, δημοσιευθεῖσῃ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 101 φύλλῳ τῆς 17 Δεκεμβρίου 1812 τοῦ τότε ἐν Βιέννῃ ἐκδιδομένου Ἑλληνικοῦ τηλεγράφου, πρὸς ἄλλοις ἔλεγεν, «εἰς τὰς φιλολογικὰς ἐφημερίδας τὸ πρῶτον ἀπαιτούμενον εἶναι ἡ πολυχειρία. Διὰ νὰ καλλωπισθῇ δὲ καὶ πλουτισθῇ μὲ παντὸς εἶδους κόσμον καὶ πλοῦτον, πρέπει νὰ ἔχω καὶ ἐφημερίδας διαφόρους, καὶ τοῦλάχιστον δύο ἢ τρεῖς ἄλλους φιλοκάλους ἄνδρας συμβουθούς, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλω φανῇ ἀδιάκριτος, ἀνέχων τὴν τιμὴν αὐτοῦ, ἥτις μέχρι τοῦδε μόλις ἔρθανεν εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ Ἐρμοῦ, καθὼς πᾶς τις θέλει πεισθῇ, ὑπολογιζόμενος ἢ ἐρωτῶν τὴν τιμὴν τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων.» Ἡ αὐξήσις αὕτη ἀνεβίβασε τὴν ἐνιαύσιον Ἐρμοῦ τοῦ Λογίου συνδρομὴν εἰς δύο Ὀλλανδικὰ φλωρ. ἥτοι εἰς νέας δρ. ἀργ. 24,20 ἄνευ τῶν ταχυδρομικῶν.

Ἡ πρὸς βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς θέσεως Ἐρμοῦ τοῦ Λογίου ἀπέπειρα αὕτη δὲν ἠδουκίμην· ἡ ἀποκλειστικὴ σχεδὸν πλήρωσις τῶν σελίδων Ἐρμοῦ τοῦ Λογίου δι' ὕλης τὸ πλείστον καθαρῶς γραμματολογικῆς, σκοποῦσης τὸν καθαρισμὸν τῆς λαλουμένης ἡμῶν γλώσσης, καὶ ἡ φυσικῶς ἀναπτυχθεῖσα ἐν αὐτῷ πολεμικὴ περὶ τοῦ κρείσσονος ὕψους τῆς γραπτῆς ἡμῶν γλώσσης, περιστέλλαν τὸν καὶ ἄλλως εὐάριθμον κύκλον τῶν ἀναγνωστῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ ἠνάγκαζαν τὸν ἐκδότην αὐτοῦ νὰ διακόψῃ τὴν ἐκδόσιν του, ἥτις ἴσως δὲν ἤθελεν ἐπαναληφθῇ

ποτε, ἂν μὴ ὁ ἀείμνηστος Κοραΐς ζημίαν μεγάλην θεωρῶν τὴν ἀφασίαν Ἐρμοῦ τοῦ Λογίου δὲν ἐπειθε τὸν ἀείμνηστον Κ. Κοκκινάκην ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ (ἴδε Ἑστίας, τ. Γ' φ. τῆς 24 Σεπτεμβρίου 1878.)

Ὁ Κωνσταντῖνος Κοκκινάκης (οὗ βιογραφίαν ἐδημοσίευσεν ἡ «Ἑστία» ἐν Τ. Γ' σ. 609), ἀνέλαβε τῷ 1816 μετὰ τοῦ Θεοκλήτου Φαρμακίδου τὴν ἐκδοσιν Ἐρμοῦ τοῦ Λογίου, ἣν καὶ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1819 ἐκ Βιέννης ἀναχώρησιν τοῦ συνεργάτου αὐτοῦ Φαρμακίδου (ἴδε Ἐρμοῦ τοῦ Λογίου σελ. 907 τοῦ 1819 ἔτους) ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς πρώτης Μαΐου τοῦ 1821, ὅτε, ἀφ' οὗ ἠναγκάσθη ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως νὰ δημοσιεύσῃ ἐν ἐκτάκτῳ παραρτήματι τὸν κατὰ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀφορισμὸν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', διέκοψε τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ.

(Ἐπεται συνέχεια).

X.

ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Ὑπὸ τοὺς στύλους τοῦ Ὀλυμπίου, ὁ ποιητὴς Χ*** ἀνεγίνωσκεν εἰς τὸν φίλον του δικηγόρον Νικόλαον Καμπάνην φαντασιώδές τι ποίημα, πλήρες μυστηριώδους ὁδύνης.

— Πῶς σοῦ φαίνεται; ἠρώτησεν ἅμα ἀπαγγέλλας καὶ τὸν τελευταῖον στίχον.

— Πῶς θέλεις νὰ μοῦ φανῇ; ἀπήντησεν ὁ δικηγόρος· φρικωδῶς ὥραϊόν ὅπως, καὶ τὸ προθεσινόν· τὰ ἴδια καὶ αἰωνίως τὰ ἴδια· περιπατεῖς ἔχων στυλωμένους τοὺς ὀφθαλμούς σου εἰς τὸν αἰθέρα, καὶ δὲν καταδέχεσαι νὰ χαμηλώσῃς τὸ βλέμμα σου, νὰ κύψῃς πρὸς τὴν πραγματικότητα· καὶ ὅμως εἶνε χῆμαι τὰ ἄνθη, τὰ ὅποια τόσον ἀγαπᾷς, καὶ διὰ νὰ τὰ δρέψῃς κύπτεις· πλανᾷσαι εἰς τὰ σύννεφα καὶ καυχᾷσαι διὰ τοῦτο, διότι πιστεύεις ὅτι μόνον ὅσοι ἔχουν πτερὰ αἱρονται ὑπὲρ τὸ ἔδαφος· δὲν ἐννοεῖς, δὲν μαντεύεις ὅποια δράματα τοῦ βίου κρύπτει ἐδῶ κάτω ἡ πραγματικότης, ἀγωνίας ἀγνώστους, ναυαγία τῶν ψυχῶν σπαρταζικάρδια ὑπὸ τῆς σκοτίας καλυπτόμενα· δὲν ὑποπτεύεις, ἐν ᾧ βαδίζεις εἰς τὴν ὁδόν, μελαγχολικὸς ἐκ συνθηθείας, ὄνειροπολῶν στεναγμούς ἀνυπάρχτους, πόσοι λυγροὶ καταστειλλόμενοι, πόσοι ὀδύνην εἰλικρινέστεραι, δραματικώτεραι τῆς ἰδικῆς σου διέρχονται πλησίον σου ἄφρονι. Διατί καλλιέργεις νυχθημερόν τὴν λύπην; δὲν ἀρκεῖ ὅση ὑπάρχει ἐξ αὐτῆς τῆς μοίρας τῶν πραγμάτων καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ δημιουργῇς καὶ ἄλλην; δὲν ἀρκοῦν ὅσα δάκρυα χύνονται καὶ πλάττεις καὶ ἄλλα; νομίζεις ὅτι ἂν ἦσαν ἀρκετοὶ μαργαρίται εἰς τὸν κόσμον θὰ κατεσκεύαζον καὶ ψευδεῖς;

Ὁ ποιητὴς Χ*** δὲν ἀπήντησεν· ἦτο συνειθισμένος εἰς τὰς ῥαγδαίας ταύτας ἐπιπληξεις τοῦ φίλου του, μεθ' οὗ ἦτο στενωπὸς ἀπὸ ἐτῶν συνδεδεμένος· εἰς κρίσιμους περιστάσεις τοῦ βίου τῶν ὁ ποιητὴς εἶχεν ἀνοίξει εἰς τὸν δικηγόρον τὴν καρδίαν του καὶ ὁ δικηγόρος εἰς τὸν ποιητὴν τὸ βαλάντιόν του· ἡ δὲ φιλία τῶν μετὰ τὰς φιλονικίας ταύτας οὐ μόνον ἀβλαβῆς παρέμενεν ἀλλ' ἐξήρχετο καὶ δροσερωτέρᾳ ὥς χλοερὸν λιβάδιον ὑπὸ ἐαρινῷ λουσθὲν ὄμβρῳ.

— Ἡξέυρω, ἐξηκολούθησεν ὁ δικηγόρος ὅτι θὰ μοῦ εἴπῃς πάλιν: «Δὲν μ' ἐννοεῖς, δὲν δύνασαι νὰ μ' ἐννοήσῃς· ἡ φιλία μας ὁμοιάζει μὲ δένδρον, τοῦ ὁποίου σὺ εἶσαι ἡ ῥίζα βυθισμένη εἰς τὸ ἔδαφος· κ' ἐγὼ ἡ κορυφή· ὁ ἀήρ ὅστις μέσσει δὲν φθάνει μέχρι σοῦ.» Αὐτὰ θὰ μοῦ εἴπῃς κ' ἐγὼ θὰ σοῦ ἐπαναλάβω: «Εἴσαι ὑψηλὰ, ἔχεις εὐρύν, ἀπέραντον ὁρίζοντα, βλέπεις μακράν, ἔστω, ἀλλὰ δὲν βλέπεις πλησίον· ἂν παρὰ τὴν ῥίζαν συμβῇ τὸ τρυφερώτερον εἰδυλλιον, τὸ τραγικώτερον δάκρυμα, δὲν θὰ κύψῃς νὰ τὸ ἴδῃς, θὰ ἐξακολουθῇς βλέπων βρεμνώδης πέραν ἐκεῖ, μακράν, τὰ ἀραχνούφῃ σύννεφα... δὲν ἔχεις τὴν περιέργειαν τοῦ βίου· καὶ εἶνε δυστύχημα διὰ σέ! διότι εἰς τὸν βίον, τὸν πραγματικὸν αὐτὸν βίον, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ καταβῇς—ἂν ἀποφασίσῃς—ἄπο τὸν ἰδανικόν σου, ὅπως ὁ ἀεραναύτης ἀπὸ τὸ ἀερίστειτόν του, θὰ ἴδῃς πῶς ὀμιλοῦσι τὰ αἰσθημάτων, πῶς ὀρώσι τὰ πάθη· καὶ—ἐπειδὴ ἀγαπᾷς τὸ μαῦρον χρῶμα εἰς τὰς ιδέας σου ὅπως καὶ εἰς τὰ ἐνδύματά σου—θ' ἀκούσῃς ὅσας θέλῃς κραυγὰς ἀπελπισίας, ἀλλ' ἀληθεῖς, σπαρτακτικὰς κραυγὰς. Ἐδῶ κάτω μετὰ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν εἶνε ἡ ἀληθὴς ποιήσις καὶ ὄχι ἄλλοι· ὁ διαβάτης δὲν συναντᾷς ἔχει ἴσως ποίημά τι ἢ μυθιστόρημα σπαῖρον ἐντὸς τῆς καρδίας του· καὶ ποῖαν ἄλλην ἀπόδειξιν νὰ σοῦ φέρω εἰμὶ ὅτι κ' ἐγὼ, ἐγὼ τοῦ ὁποῖου ὁ βίος εἶνε πεζὸς καὶ μονότονος ὡς αἱ δικογραφίαι μου, κ' ἐγὼ ἀκόμη ἔχω, ἂν ὄχι τὸ μυθιστόρημά μου, τοῦλάχιστον τὸ διήγημά μου;

Ὁ δικηγόρος εἰθισμένος νὰ υπερασπίζεται πολυλάκις τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἀπὸ τοῦ Πρωτοδικείου μέχρι τοῦ Ἀρείου πάγου εἶχε πράξει τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῶν καλολογικῶν του ιδεῶν· ὥστε ὁ ποιητὴς δὲν ἤκουε τότε πρῶτον τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα· ἀλλὰ περὶ διηγήματος οὐδὲν ποτὲ τῷ εἶχεν εἶπει ὁ φίλος του, δι' ὃ ἀνέκραξε:

— Ἐχεις καὶ σὺ τὸ διήγημά σου! καὶ πῶς εἶνε αὐτὸ τὸ διήγημα; εἶνε τραγικόν; ᾧ χωρὶς ἄλλο!

— Ὅχι, ἀπήντησεν ὁ δικηγόρος, εἶνε ὅπως τὸ ἔκχευε τὸ πεπρωμένον, ἀπλοῦν, ἄνευ ἐπεισοδίων καὶ περιπετειῶν· ἀλλὰ τὰ πρόσωπά του διήλθον πικρὰς ἡμέρας, καὶ τὰ δάκρυα τὰ ὅποια ἔχυσαν ἔρρευσαν ἀπὸ ἀληθεῖς ὀφθαλμούς!... Ἀκουσέ το.